

**Zapobieganie
masowym
naruszeniom
praw człowieka**

Zachowującym odwagę w trudnych czasach

Agnieszka Bieńczyk-Missala

Zapobieganie masowym naruszeniom praw człowieka

Międzynarodowe
instytucje i instrumenty

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2018

Recenzje:

prof. dr hab. *Grażyna Michałowska*

dr hab. *Lech M. Nijakowski*

Redaktor prowadząca:

Anna Raciborska

Redakcja:

Magdalena Pluta

Korekta:

Joanna Barska

Projekt okładki:

Katarzyna Juras

Na okładce wykorzystano zdjęcie:

want to climb a barbed fence out © Fotolia 71024814 / bazapoy

Copyright © 2018 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2012/07/B/HS5/03776

ISBN 978-83-7383-911-3

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa
tel./faks 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)

Druk i oprawa: Mazowieckie Centrum Poligrafii, Marki k/Warszawy

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów i akronimów	9
Zagadnienia wstępne	11
Konceptualizacja pojęć	12
Założenia i hipotezy badawcze	15
Techniki i metody badawcze	18
Stan badań	20

CZĘŚĆ I

PAŃSTWA, MIĘDZYNARODOWE INSTYTUCJE I INSTRUMENTY

ROZDZIAŁ 1

Organizacja Narodów Zjednoczonych jako uniwersalna instytucja zapobiegania masowym naruszeniom praw człowieka	27
1.1. Kwestia zapobiegania w uniwersalnych instrumentach praw człowieka ONZ	29
1.2. Zapobieganie masowym zbrodniom jako fundament odpowiedzialności za ochronę (R2P)	34
1.3. Kompetencje głównych organów i instytucji ONZ w zakresie zapobiegania masowym naruszeniom praw człowieka	36
1.3.1. Kluczowa rola Rady Bezpieczeństwa w zakresie prewencji operacyjnej	36
1.3.2. Zgromadzenie Ogólne ONZ jako forum debaty o zapobieganiu masowym naruszeniom praw człowieka	39
1.3.3. Sekretarz generalny ONZ – <i>spiritus movens</i>	41
1.3.4. Urząd do spraw Zapobiegania Ludobójstwu i Odpowiedzialności za Ochronę – instytucjonalizacja prewencji	46
1.4. Wkład instytucji ochrony praw człowieka ONZ w zapobieganie masowym naruszeniom	48
1.4.1. Rola Rady Praw Człowieka	48
1.4.2. Organy traktatowe – ekspercka praca u podstaw	51
1.4.3. Działania Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka na rzecz prewencji strukturalnej	53

ROZDZIAŁ 2

Kompetencje regionalnych instytucji europejskich w zakresie zapobiegania masowym naruszeniom praw człowieka	56
2.1. Unia Europejska wobec masowych naruszeń praw człowieka	56
2.1.1. Ramy prawne	56
2.1.2. Kompetencje Unii Europejskiej w zakresie zapobiegania	58
2.2. Prewencja w działaniach Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	60
2.2.1. Wysoki Komisarz ds. Mniejszości Narodowych – najstarsza europejska instytucja w służbie prewencji	62
2.2.2. Mandat Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka a zapobieganie masowym naruszeniom praw człowieka	63
2.2.3. Misje OBWE – prewencja w terenie	64
2.3. Prewencyjne znaczenie Rady Europy	68

ROZDZIAŁ 3

Problem zapobiegania masowym naruszeniom praw człowieka w instytucjach pozaeuropejskich	70
3.1. Prawa człowieka a system bezpieczeństwa Unii Afrykańskiej	70
3.2. Ewolucja Wspólnoty Gospodarczej Państw Afryki Zachodniej na rzecz ochrony ludności	72
3.3. Międzynarodowa Konferencja Regionu Wielkich Jezior wobec zapobiegania ludobójstwu	75
3.4. Zdolności prewencyjne pozostałych ugrupowań subregionalnych w Afryce	77
3.5. Rola Organizacji Państw Amerykańskich	79
3.6. Odpowiedzialność za prewencję w instytucjach Azji Południowo-Wschodniej	82
3.7. Organizacje Bliskiego Wschodu wobec zapobiegania masowym naruszeniom praw człowieka	84

ROZDZIAŁ 4

Zapobieganie masowym naruszeniom praw człowieka w polityce zagranicznej państw	86
4.1. Prawa człowieka, prewencja i suwerenność państw	87
4.2. Państwa wobec zapobiegania masowym naruszeniom praw człowieka	91
4.3. Współpraca państw szczególnie zainteresowanych zapobieganiem masowym zbrodniom	96

ROZDZIAŁ 5

Rola instytucji pozarządowych w zakresie zapobiegania masowym naruszeniom praw człowieka	100
5.1. Potencjał organizacji pozarządowych	100
5.2. Typy i formy zaangażowania organizacji pozarządowych	103

ROZDZIAŁ 6

Międzynarodowe instrumenty zapobiegania masowym naruszeniom praw człowieka	109
6.1. Wczesne ostrzeżenie	109
6.2. Instrumenty dyplomatyczne	115
6.3. Instrumenty gospodarcze	118
6.4. Instrumenty prawne	121
6.5. Instrumenty wojskowe	124

CZĘŚĆ II. STUDIA PRZYPADKÓW

ROZDZIAŁ 7

Czeczenia – próba samostanowienia	133
7.1. Kontekst: czeczeńskie dążenie do niepodległości oraz I wojna rosyjsko-czeczeńska	133
7.2. Zaangażowane instytucje i zastosowane instrumenty	136
7.3. Rezultaty i ocena	146

ROZDZIAŁ 8

Rwanda – prewencja po ludobójstwie	148
8.1. Kontekst: przyczyny i następstwa ludobójstwa w 1994 roku	148
8.2. Zaangażowane instytucje i zastosowane instrumenty	152
8.3. Rezultaty i ocena	166

ROZDZIAŁ 9

Wybrzeże Kości Słoniowej – wybory w 2010 roku	169
9.1. Kontekst: walka o władzę	169
9.2. Zaangażowane instytucje i zastosowane instrumenty	172
9.3. Rezultaty i ocena	177

ROZDZIAŁ 10

Konflikt w Libii i interwencja sił międzynarodowych	180
10.1. Kontekst: załamanie dyktatury i wybuch wojny domowej	180
10.2. Zaangażowane instytucje i zastosowane instrumenty	182
10.3. Rezultaty i ocena	188

Podsumowanie	193
---------------------------	-----

Bibliografia	203
Monografie i prace zbiorowe	203
Artykuły w czasopismach naukowych i pracach zbiorowych	208
Przemówienia, raporty i inne dokumenty	214

Indeks nazwisk	227
-----------------------------	-----

Indeks rzeczowy	233
------------------------------	-----